

STOGODIŠNJICA DVIJU KNJIGA (I. BOGLIĆ, Š. LJUBIĆ)

Nikša Petrić

Prošle se godine navršilo sto godina od izlaska dviju knjiga, važnih za poznavanje hvarske prošlosti, i sto godina od jedne kampanilističke polemike započete tim knjigama. »Faria Citta Vecchia e non Lesina, Pietro Hektorović Cittavecchiano e non «Lesignano«, Zagreb 1873, znamenitog hrvatskog arheologa i povjesnika don Šime Ljubića, Starograđanina, te »Studi storici sull' isola di Lesina«, Zadar 1873, don Jakova Boglića, Hvaranina, dva su djela i danas značajna za razmatranje antičke i srednjovjekovne povijesti otoka Hvara.

Polemički intonirano djelo Š. Ljubića inicirano je knjigom Hvaranina Girolama Machieda »Memoria di san Prospero«, Split 1872, u kojoj je ovaj, držeći da je Pfaros (Pharia) bio na mjestu grada Hvara, cijelu ranokršćansku povijest Pharije (po Farlatiju) smjestio u područje Hvara, protežući neke zaključke i na srednjovjekovno razdoblje. Š. Ljubić je s pravom pokazao da je Pharos (Pharia) bio na mjestu današnjeg Starog Grada potkrepljujući to obiljem arheološkog materijala. U drugom dijelu knjige nastojao je dokazati da je srednjovjekovna Farra, prvi centar na otoku, bio također na mjestu Starog Grada te da su crkva Santa Maria de Farra i prvo biskupsko sjedište bili u Starom Gradu, a da je potom biskupsko sjedište preneseno u Hvar.

J. Boglić u svojoj knjizi, s druge strane, u stvari prvoj stručno pisanoj povijesti Hvara, ne prihvaća Ljubićev smještaj Pharos (Phariae) u Stari Grad kao ni njegove postavke o srednjovjekovnim počecima Hvara, koje prilično razložito pobija. Na Ljubićevu knjigu reagirao je godinu dana kasnije još jedan Hvaranin, Giambatista Novak djelcem »Alcune lezioni all'autore del libello «Faria Citta Vecchia e non Lesina«, Zadar 1874.

Neslaganje glede srednjovjekovne povijesti Hvara, započeta knjigama Š. Ljubića i J. Boglića, proteгла su se do danas. Još je G. Novak u radnji »Otok Hvar u starom vijeku«, Split 1914, držao da je moguće Pharia bila na mjestu grada Hvara (za grčki Pha-

ros se složio da je bio u Starom Gradu), što je u kasnijim radovima napustio. Antičko razdoblje hvarske povijesti danas nam je u osnovi jasno, dok su neka pitanja srednjovjekovnih početaka otoka Hvara ostala još nejasna. Remigije Bučić (pored Grge Novaka) je radom »Santa Maria de Lesna — prva stolna crkva hvarska«, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku LII, Split 1935—49, nepobitno utvrdio da je rečena crkva bila u gradu Hvaru, što je u literaturi i prihvaćeno. Za razliku od J. Boglića, G. Novaka i R. Bučića, a nastavljajući Ljubićevu koncepciju, Niko Duboković-Nadalini smatra (u nekoliko svojih značajnih radova o počecima srednjovjekovnog Hvara) da je prvi otočni srednjovjekovni centar i prvo biskupsko sjedište prvobitni bilo u Starom Gradu, a potom je tijekom XII/XIII stoljeća preneseno u Hvar.

Polemika o Petru Hektoroviću, Hvaraninu ili Starograđaninu, o njegovu grobu u Hvaru ili Starom Gradu, bila je mnogo žučnija i trajala je skoro stoljeće.

Lokalpatriotska parba između Hvarana i Starograđana može nam se danas činiti i simpatičnom, no beskorisno je bilo što su se hvarski povjesnici prepirali oko stvari koje su još Luciću i Hektoroviću bile jasne i lijepo su ih nijansirali (Stari i Novi Hvar), a da je, primjerice u Hvaru, propadao i ostao temeljitije nezabilježen vrijedan arheološki materijal. Svakako, ono što je u tim knjigama zabilježeno o nekim arheološkim nalazima koji su danas izgubljeni ostaje nam jedini podatak.

Naglašeno polemički pisana »Faria Citta Vecchia e non Lesina« temperamentnog Š. Ljubića te »Studi storici sull'isola di Lesina« J. Boglića, kojemu tko je »nepristran ne može zanijekati učenost, kritičnu objektivnost i poznavanje predmeta...«, te njegovu učtivu formu u polemici sa pok. Ljubićem« (Džon Kuzma Vučetić u pogovoru drugom izdanju »Studi storici...« Split 1898), kao izraz onog vremena i tadanieg stupnja razvitka povijesne znanosti sa svojim rezultatima ostaju trajnim doprinosom obradi hvarske povijesti i hvalevrijednim prilogom dvojice zaslužnih Hvarana, kulturnom probitku svoga otoka, a neka im izraz harnosti bude i ova kratka bilješka.

Zusammenfassung

HUNDER JAHRE DER ZWEI BÜCHER

Hier ist eine Notiz über zwei Bücher gegeben die eben vor 100 Jahre erschienen. Die zwei Bücher sind heute ein interessantes Dokument einer Zeit in der ein heftiger Streit zwischen zwei Ansiedlungen auf der Insel Hvar, der Stadt Hvar und des Stari Grad, tobte, und zwar über dem historischen Primat in

zwei Hinsichten: um die Ehre die alte griechische Siedlung Pharos zu sein (was im Laufe der Zeit zugunsten des Stari Grad entschieden worden ist) und über der Frage: wo eigentlich der erste Bischofsitz sich befand. Die Autoren waren zwei Priester: Jakov Boglić, ein gelehrter Hvarer Historiker (*Studi storici sull' isola di Lesina*), der für Hvar kämpfte, und auf der anderer Seite der bekannte Archäologe und Historiker, der ordentliche Mitglied der Jugoslawischen Akademie in Zagreb, Šime (Simeon) Ljubić der, aus Stari Grad stammend, seinerseits sich für Stari Grad einsetzte. Der Titel seines Buches: *Faria Cittavecchia e non Lesina*.